

Anna Samuelsen, sjúkrasystir:

»AIDS – tað má vera ábyrgd hins einstaka«

Síðstu árin hevur Anna Samuelsen úr Havn undirvíst sjúkrasystur í eftirútbúgving og næmingum á sjúkrasysturaskúlanum um sjúkuna AIDS, sum hon hevur funnið sær rættiliga umfatandi kunnleika til. Og eisini í frítíðini er hon m.a. við til fundir og annað í hesum sambandi

Mynd: Hilmar Jan

Hóast sjúkan AIDS hevur rakt fyra føroyingar, ið eru búsitandi í Føroyum, og seks bera HIV-smittuna – ikki tiggju, sum Sosialurin annars hevur skrivað – er einki fólk í Føroyum sett at arbeiða burturav við eitt nú upplýsing um AIDS og við at søkja kunnleika um sjúkuna yvirhøvur.

Í mun til hini norðurlondini er hetta einki serligt, tí taka vit Danmark, eru hár í hvørjum amtí nakrir AIDS-konsulentar, umframt at lærarar og onnur virka sum sokallaðir lyklapersónar.

Sumnevnt, hevur tað almenna eftir øllum at døma ikki serliga stóran áhuga fyri AIDS-upplýsing, men tað hava tibetur onnur, og tí er hóast alt ikki púra ðeytt á hesum øki.

Savnað sær tilfar saman um AIDS

Anna Samuelsen úr Havn, sum síðstu 20 árin hevur arbeitt sum sjúkrasystir, hevur í nøkur ár so hvørt hildið seg kunnaða um tað allarmesta av í, sum í dag kemur fram um AIDS.

Hetta hevur hon gjørt gjøgnum bløð, tíðarrit, bóklingar og annað tilfar, sum fæst um AIDS.

»Tað var soleiðis, at eg í fleiri ár hevði fingið danska sjúkrasystrablaðið, og har vísu seg at standa alt fleiri og fleiri greinar um hesa sjúku, sum enn var rættiliga nýggj og ókend,« greiðir Anna frá. »So eg fór at savna mær hesar mongu greinarnar saman, og so hvørt sum eg kom fram á okkurt um AIDS aðrastaðni, goymdi eg mær tað eisini.«

Blíð um at undirvísa

So við og við varð talan um ikki spert rúgvusmikið tilfar, sum Anna lá inni við, og fyri fyra árum síðani kom so fyrstóðukvinnan á Landssjúkrahúsinum til Annu og spurdi hana, um hon ikki kundi hugsa sær at brúkt hesa

vitanina til nakað:

»Fyrstóðukvinnan segði mær, at hon hevði hoyrt, at eg skuldi hava savnað ymist tilfar saman, og tað bleiv so til, at eg varð biðin um at undirvísa sjúkrasystur í eftirútbúgving um AIDS,« sigur Anna. »Eg skuldi stutt eftir niður kortini, og fekk eg tá fri í tveir dagar, so eg kundi fara inn á Ríkishospitalið fyi at seta meg eitt sindur meira inn í hetta. Tá eg so kom aftur, byrjaði eg at undirvísa um AIDS.«

Hevur vundið meira uppá seg

Síðani hevur hetta vundið meira og meira uppá seg, og um umframt at undirvísa sjúkrasystur, hevur hon eisini undirvísing fyri næmingum á sjúkrasysturaskúlanum, umframt at boð eisini eftir henni aðrastaðni, har fólk vilja hava meira at vita um AIDS.

Hetta brúkar hon so ein part av síni frítíð til, tí sum hon sigur: »Tá ein nú hevur søkt sær nakað av vitan um eitt evni – í hesum førinum AIDS – so er eisini at gera brúk av henni.«

Anna Samuelsen hevur síðani alt hetta byrjað verið niðri nakrar ferðir, og í fjør arbeiddi hon triggjar av summarmánaðinum á Ríkishospitalinum.

Áhaldandi ótti og biðan eftir sjúkuni

»At arbeiða millum AIDS-sjúklingar gjørdi, at eg hesa tíðina lærði ógvuliga nógv um sjúkuna,« greiðir Anna frá. »Hetta var á medisinskari epidemiskari deild, har pláss var fyri tilsamans 22 sjúklingum, harav AIDS-sjúklingarnir kundu vera uppá 15 í tali.«

Tað, sum hon serliga legði til merkis, var at teir AIDS-sjúklingarnir, ið lógu á deildini, vóru merktir av, at teir høvdu ein avmarkaða tíð eftir at

liva í.

»Fyri teir var deyðin ikki eitt tabu, men nakað, ið fall teimum heilt náttúrliga at tosa um, tí fyri teimum var deyðin ein veruleiki,« sigur hon. »Eitt annað, sum eg eisini legði til merkis, var at felags fyri tey allarflestu av teimum HIV-positivu er, at tey ganga við einum støðugum ótta, sum fær tey uttan íhald at leita eftir sjúkrateknum – onkrum, ið sigur teimum, at tey hava fingið AIDS. Tað var ein áhaldandi ótti, meðan biðað varð eftir sjúkuni, sum tey vistu kom fyrr ella seinni.«

Foreldur og skúli í samstarvi

At AIDS er ein ræðulig sjúka, ið ikki eirir nøkrum, ið fær HIV-smittuna í seg, ger álvaran sera stóran, tá talan er um at kunna og upplýsa um AIDS.

Men nær er best, at eitt nú børnini í skúlunum fáa nakað at vita um hesa sjúku.

»Tað er ymist, nær hildið verður at best er at byrja undirvísingina í t.d. skúlunum,« sigur Anna. »Onkur hevur verið frammi og sagt, at børn eiga at fáa vitan um AIDS í 4. flokki, men eg haldi, at betri er, at hesin partur av undirvísingini kemur í 7. flokki, ella tá børnini eru 13-14 ára gomul. Men fyrst og fremst haldi eg hetta vera eina uppgávu fyri foreldrini og skúlan at loysa saman.«

AIDS er egin ábyrgd

Nakað, ið mangan verður sagt í sambandi við AIDS, er at »hetta rakar ikki meg, men hini.«

Hesum ræður Anna Samuelsen fólk frá at siga, tí tann besti holdningurin sambært hana er at hava eigna ábyrgd, og at syrgja fyri at ansa eftir sær sjálvum.

»Eingin veit, hvussu vorðið er við nøkrum øð-

Anna Samuelsen hevur av egnum áhuga søkt sær vitan um AIDS, og hesa vitan brúkar hon m.a. við at undirvísa sjúkrasystur í eftirútbúgving og næmingum á sjúkrasysturaskúlanum um AIDS. Umframt brúkar hon eisini ein part av frítíðini til AIDS-upplýsing.

um, men ein og hvør kann ansa sær sjálvum, og tað er eisini tann størsta trygðin, um øll gera tað,« sigur Anna Samuelsen.

Upplýsingin er eisini besta fyrirbyrgingin

»Í sambandi við, at ein letur seg HIV-kannað, skulu ganga triggir mánaðir frá, at ein kann vera blivin smittaður, til sigast kann útrá eini kanning, um ein er HIV-positivur, so har er eitt fjórðingsár,

hvar nógv kann hendá. Tí ber heldur ikki til at brúka HIV-kanningarnar sum eitt trygdarnet ella eitt slag av umbering fyri, at ein kann liva og láta, sum best ber til.«

Við øðrum orðum er bert eitt, sum samfelagið sum heild kann gera fyri at binda um heilan fingur og fáa so frægt bilbukt við hesa herviligu sjúku, sum tilber, og tað er at ávara:

»Verða tey ungu og yvirhøvur øll ávarað í góðari

tíð um, hvussu AIDS smittar og sjúkan ger um seg, kunnu vit fyrirbyrgja, at sjúkan sleppur at breiða seg,« sigur Anna Samuelsen. »Tí haldi eg, at tað átti at staðið uppafur fremri fyri okkum, at upplýsing fáa vit ikki ov mikil av, tí sum stóðan er í dag, er tað nokk tann besta fyrirbyrgingin, ið er at finna móti AIDS í dag.«

hj.